

Korte studies in Mattheüs (117)

De Bergrede (22)

Het gedeelte dat nu volgt loopt vanaf vers 21 tot en met 48. De Heere geeft hierin een aantal voorbeelden van het vervullen van de wet en het afschaffen van een van de geringste geboden. Het gehele gedeelte heeft dus een duidelijke relatie met de verzen 17 tot en met 20 en in die context moeten we het ook lezen.

Zoals ik in een eerdere studie al schreef gaat het over zes gevallen. Elk worden ingeleid met de woorden 'u hebt gehoord' (Mat. 5:21, 27, 33, 38, 43). Er is één uitzondering en dat is vers 31, waar de Heere begint met: 'er is ook gezegd'.

Dat wat door zijn hoorders gehoord was, werd gesproken door 'de ouden'.¹ De Heere zegt niet: u hebt gelezen wat er in de wet geschreven staat. Hij heeft het duidelijk over een mondelinge overlevering door 'de ouden'.² Er is natuurlijk wel een verwijzing naar de Thora, maar de Heere geeft aan dat die door de uitleggers zodanig is verbasterd, dat Hij er de ware uitleg tegenover moet stellen. Misschien lijken het soms maar kleine verschillen, maar dan moet je ook maar bedenken dat de Heere het ook had over de 'jota' en de 'tittel', die niet afgeschaft mochten worden. De jota en de tittel zijn de kleinste tekentjes in de Hebreeuwse Schriften.

Tegenover de uitleggingen van de ouden stelt de Heere Zijn eigen uitleg. Zesmaal lees je daarom dan ook 'maar Ik zeg u', met de nadruk op 'Ik'. Hij maakt een tegenstelling. Het is belangrijk om nog een keer te benadrukken dat de Heere niet iets anders kwam vertellen dan wat er in de wet geschreven stond. Hij kwam niet een nieuwe 'religie' oprichten met andere maatstaven. Hij kwam 'onder de wet' en Hij was 'een Dienaar van de besnijdenis'.

Hij legde de wet juist uit. Hij liet zien wat de woorden te betekenen hadden en Hij stelde Zich tegenover het inhoudsloze onderwijs van de Schriftgeleerden en de Farizeeën, die de overlevering van de ouden belangrijker waren gaan vinden dan het onderwijs van de Schrift zelf.

Het eerste gedeelte gaat over het zesde gebod.

'U hebt gehoord dat tegen de ouden gezegd is: U zult niet doden; en: Wie doodt, die zal door de rechtbank schuldig bevonden worden. Maar Ik zeg u: Al wie ten onrechte boos is op zijn broeder, zal schuldig bevonden worden door de rechtbank. En al wie tegen zijn broeder zegt: Raka! zal schuldig bevonden worden door de Raad; maar al wie zegt: Dwaas! die zal schuldig bevonden worden door het helse vuur. Als u dan uw gave op het altaar offert en u zich daar herinnert dat uw broeder iets tegen u heeft, laat uw gave daar bij het altaar achter en ga heen, verzoen u eerst met uw broeder en kom dan terug en offer uw gave. Stel u zo snel mogelijk welwillend op tegenover uw tegenpartij, terwijl u nog met hem onderweg bent; opdat de tegenpartij u niet misschien aan de rechter overlevert en de rechter u aan de gerechtsdienaar overlevert en u in de gevangenis geworpen wordt. Voorwaar Ik zeg u: U zult daar beslist niet uitkomen, voordat u de laatste quadrans betaald hebt.' (Mat. 5:21-26).

In de eerste plaats zegt de Heere hier dat doodslag al plaatsvindt bij de aanleiding ervan. Doodslag komt niet spontaan. Er gaat iets aan vooraf. Boosheid en minachting. Dat bedoelt de Heere met 'raka' en 'dwaas'. Boosheid en minachting worden al voor de doodslag gerekend, die daar het gevolg van zou kunnen zijn. De Heere geeft hier een voorbeeld van Psalm 119:96: 'uw gebod is zeer wijd'. Het gebod van de liefde gaat zover, dat Johannes in zijn brief kon schrijven:

¹ *archaioi*

² Uit Markus 7:3 blijkt dat er kennelijk overlevering van de ouden bestond, die haar oorsprong niet in Thora vond. Het waren mondeling overgeleverde tradities, die dezelfde status kregen als Thora zelf.

‘Ieder die zijn broeder haat is een moordenaar.’ (1 Joh. 3:15).

Zo ook hier. De Heere doet de wet niet teniet. Hij intensificeert die.

De schuld van de overtreder noemt Hij in oplopende mate. Eerst de boosheid – dan blijft het nog iets inwendigs -, dan het noemen van de broeder *raka* – de boosheid komt er in minachting uit – en vervolgens *mooros*, dwaas. Waarbij dit laatste woord kennelijk ernstiger is dan het eerder genoemde ‘raka’.

Bij deze oplopende ernst van het misdrijf horen ook een oplopende mate van oordelen. De Heere noemt hier drie verschillende dingen.

- *krisis* (vs. 22), vertaald met ‘rechtbank’ of ‘gericht’; dit lijkt te verwijzen naar de plaatselijke rechtbank in een stad of dorp.
- *sunedrion*, het Sanhedrin, de grote raad, die in Jeruzalem rechtsprak. Hoe deze grote raad functioneerde kan je lezen in het geval van de veroordeling van de Heere Jezus en de steniging van Stefanus. Zij zelf stond volgens de woorden van de Heere schuldig aan haat tegen een broeder. Zij die op de stoel van Mozes zaten, konden helemaal geen recht spreken, omdat zij zelf al schuldig stonden en een minder vergrijp.
- *eis ten ge-ennan tou purou*. Het is jammer dat dit met ‘tot het helse vuur’ vertaald wordt. *Gehenna* is niet hetzelfde als *hades*. Gehenna verwijst naar een dal ten zuidoosten van Jeruzalem, het dal van Hinnom. In dat dal werd het afval van de stad en vermoedelijk dus ook de lichamen van misdadigers verbrand. Dit vuur werd vanwege de hoeveelheid afval die de stad produceerde altijd brandend gehouden. Naar deze plaats verwijst Markus in zijn Evangelie als *‘waar hun worm niet sterft en het vuur niet uitgeblust wordt’* (Mark. 9:44, 46, 48). Deze woorden zijn zelf weer een citaat uit Jesaja 66.

‘En zij zullen de stad uit gaan en zien de dode lichamen van de mannen die tegen Mij in opstand zijn gekomen; want hun worm zal niet sterven en hun vuur zal niet uitgeblust worden, en zij zullen voor alle vlees een afgrijzen zijn.’ (Jes. 66:24).

De diepe minachting geuit door iemand jegens zijn broeder is al strafbaar. Zo kijkt God naar Zijn wet. We moeten dit niet helemaal zonder onderscheid lezen. De Heere Zelf noemde de Schriftgeleerden ‘dwazen en blinden’ (Mat. 23:17, 19). Hij deed het ongestraft omdat Hij de harten van een ieder van ons kent. De ernst van de misdrijven van de Schriftgeleerden en de Farizeeën in de naam van de wet, dus in naam van God Zelf vroeg om duidelijke taal en een sterke afwijzing.